

مبانی فکری رهبری در رابطه با مسئولیت اجتماعی زن‌ها

سیده سروناز مظلومی

چکیده:

این مقاله با هدف بررسی جامع و دقیق مبانی فکری رهبر در ارتباط با مسئولیت اجتماعی زنان تدوین شده است. در این راستا، تلاش می‌شود تا با استناد به اندیشه‌ها و بیانات مقام معظم رهبر، تصویری روشن و مستند از دیدگاه ایشان ارائه گردد. این پژوهش با استفاده از روش تحلیل و تفسیر، به بررسی موضوعات مرتبط با مسئولیت اجتماعی زنان در اندیشه رهبر می‌پردازد. در اندیشه رهبر، زن و خانواده جایگاه ویژه دارد که نشان می‌دهد، رهبر نه تنها تحصیل و پیشرفت علمی زنان را تشویق می‌کند، بلکه بر اهمیت پرورش نخبگان زن در رشته‌های مختلف علمی و فناوری نیز تأکید ویژه‌ای دارند و با حمایت از هنر ارزشمند بر نقش زنان در تولید و ترویج آثار هنری فاخر و ماندگار تأکید می‌ورزند. ایشان بر اهمیت ورزش، با رعایت موازین شرعی، برای سلامتی و نشاط زنان تأکید کرده و از حضور زنان در عرصه‌های ورزشی حمایت می‌کنند. آیت‌الله خامنه‌ای بر این باورند که زنان با حفظ هویت اسلامی و انسانی خود می‌توانند به عنوان نیروی سازنده در جامعه عمل کنند. این دیدگاه به ترویج حقوق زنان و تقویت بنیان‌های خانواده کمک می‌کند. رهبر با انتقاد از نگاه، تأکید دارند که زنان باید در عرصه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی فعال باشند. مسئولیت اجتماعی زنان شامل نقش‌های مادری و همسری است که تأثیر مستقیم بر تربیت نسل آینده دارد. از نظر رهبر، توانمندسازی زنان و ارتقاء سطح آگاهی آن‌ها درباره مسئولیت‌های اجتماعی می‌تواند به بهبود کلی جامعه منجر شود. زنان به عنوان مربی اولیه فرزندان، می‌توانند ارزش‌های انسانی و اجتماعی را در نسل‌های آینده نهادینه کنند، که این امر به تقویت بنیان‌های اجتماعی و فرهنگی جامعه کمک می‌کند. آیت‌الله خامنه‌ای همچنین بر این نکته تأکید می‌کنند که زنان می‌توانند با مشارکت فعال در عرصه‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی، به تقویت اقتصاد کشور کمک کنند. ایشان خواستار ایجاد شرایط مناسب برای فعالیت‌های علمی و اقتصادی زنان هستند و تأکید دارند که اشتغال آن‌ها نباید به نقش اصلی و اساسی‌شان در خانواده آسیب برساند. در نهایت، مبانی فکری رهبری به نوعی نقشه‌راهی برای زنان ترسیم می‌کند تا با آگاهی از ظرفیت‌های خود، به ایفای نقش‌های مثبت و مؤثر در جامعه بپردازند و از این طریق، به تحقق اهداف نظام اسلامی و جامعه‌ای فرهیخته کمک کنند.

کلید واژه: زنان، مسئولیت اجتماعی، نقش افرینی

در عصر حاضر، نقش زنان در جامعه به عنوان نیمی از جمعیت انسانی و عامل مؤثر در توسعه اجتماعی و فرهنگی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. کتاب‌های «زن و بازیابی هویت حقیقی» نوشته سیدعلی خامنه‌ای و «زن و خانواده از دیدگاه امام خمینی» اثر محمد مکتبی، به تبیین مبانی فکری رهبری در خصوص مسئولیت اجتماعی زنان پرداخته و تأکید بر این دارند که زنان نه تنها باید در محیط‌های خانوادگی، بلکه در عرصه‌های اجتماعی نیز فعال باشند. این آثار، با تأکید بر ارزش‌های اسلامی و فرهنگی، به بررسی جایگاه زنان در نظام اجتماعی و نقش آن‌ها در پیشبرد اهداف نظام می‌پردازند. سیدعلی خامنه‌ای و امام خمینی، هر دو بر این باورند که زنان می‌توانند با حفظ هویت اسلامی و انسانی خود، به عنوان نیرویی سازنده و مؤثر در جامعه عمل کنند. آن‌ها با استناد به آموزه‌های دینی و تجارب تاریخی، به زنان این امکان را می‌دهند که در عرصه‌های علمی، فرهنگی، و اجتماعی نقش‌آفرینی کنند و بدین ترتیب، مسئولیت‌های اجتماعی خود را به بهترین نحو ایفا نمایند. این دیدگاه‌ها نه تنها به ترویج حقوق زنان کمک می‌کند، بلکه به تقویت بنیان‌های خانواده و جامعه نیز می‌انجامد. علاوه بر این، رهبری در اندیشه‌های خود به این نکته اشاره می‌کند که زنان با ورود به عرصه‌های مختلف اجتماعی، می‌توانند الگویی برای نسل‌های آینده باشند و به ترویج فرهنگ اسلامی و انسانی کمک کنند. این تأکید بر نقش اجتماعی زنان، نه تنها در راستای تحقق عدالت اجتماعی است بلکه به عنوان بخشی از مسئولیت‌های اجتماعی، به زنان این امکان را می‌دهد که در فرآیند تصمیم‌سازی و شکل‌دهی به آینده جامعه مشارکت کنند. در واقع، این دو اثر به نوعی نقشه‌راهی برای زنان ترسیم می‌کند تا بتوانند با آگاهی از ظرفیت‌های خود، به ایفای نقش‌های مثبت و مؤثر در جامعه بپردازند.

رهبر انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، معتقدند که مسئولیت اجتماعی زنان در کنار اولویت دادن به مسئولیت‌های خانوادگی معنا پیدا می‌کند. از دیدگاه ایشان، زن و مرد از نظر جنبه‌های انسانی تفاوتی با هم ندارند و جنسیت نسبت به انسانیت در درجه دوم اهمیت قرار دارد.^۱

زنان همچون مردان دارای مسئولیت‌های اجتماعی هستند و انقلاب اسلامی، زن مسلمان ایرانی را از حاشیه جامعه به متن آورد و به او هویت و شخصیت بخشید. رهبر انقلاب با انتقاد از نگاه غلط غربی که تلاش می‌کند زنان را از ویژگی‌های فطری خود دور سازد و آنان را به کپی دوم مردان تبدیل کند، افزودند: این نگاه، در واقع کسر شان زنان است چرا که "زن کامل بودن" در مواردی از "مرد کامل بودن" هم بالاتر و پرارزش‌تر است.^۲

ایشان با اشاره به اهمیت نقش زنان در خانواده، تأکید می‌کنند که این نقش به معنای مخالفت با حضور زنان در عرصه‌های مختلف اجتماعی نیست، بلکه به معنای اصالت و اولویت "نقش مادری و همسری" در مقابل دیگر فعالیت‌ها و نقش‌هاست، چرا که "بقا و رشد و تعالی" بشر و حفظ آرامش و سلامت جامعه در گرو تحقق این نقش است.^۳

۱. خامنه‌ای، سیدعلی. مهم‌ترین مسئولیت و نقش زنان در خانواده است؛ بیانات ۱۳۸۶.

۲. خامنه‌ای، سیدعلی. شایسته سالاری، تنها ملاک واگذاری مسئولیت زنان به مردان است؛ بیانات ۱۴۰۲.

۳. خامنه‌ای، سیدعلی. جایگاه و نقش زنان در جامعه اسلامی از دیدگاه رهبر انقلاب؛ بیانات ۱۳۹۴.

در مباحث مربوط به مسئولیت اجتماعی، زنان نقش کلیدی و مؤثری ایفا می‌کنند. زنان با توانایی‌های مدیریتی و اجتماعی خود می‌توانند در ایجاد تغییرات مثبت در جامعه مؤثر باشند. مشارکت زنان در عرصه‌های مختلف، از جمله سیاست، اقتصاد و فرهنگ، نه تنها به توسعه اجتماعی کمک می‌کند، بلکه به ارتقاء جایگاه آنان نیز می‌انجامد. با مشارکت فعال در تصمیم‌گیری‌ها، زنان می‌توانند نمایندگی بهتری از نیازها و خواسته‌های خود و خانواده‌هایشان داشته باشند. علاوه بر این، مسئولیت اجتماعی زنان شامل نقش‌های مادری و همسری است که به‌طور مستقیم بر تربیت نسل آینده تأثیر می‌گذارد. زنان به عنوان مربیان اولیه فرزندان، می‌توانند ارزش‌های انسانی و اجتماعی را در نسل‌های آینده نهادینه کنند. این نقش نه تنها به رشد فردی فرزندان کمک می‌کند، بلکه به تقویت بنیان‌های اجتماعی و فرهنگی جامعه نیز می‌انجامد. در نتیجه، توانمندسازی زنان و ارتقاء سطح آگاهی آن‌ها درباره مسئولیت‌های اجتماعی می‌تواند به بهبود کلی جامعه منجر شود.^۴

۲،۳: نقش‌افزینی:

مبانی فکری رهبری انقلاب اسلامی در مورد مسئولیت اجتماعی زنان، بر پایه نگاهی جامع و متعادل به نقش زن در جامعه استوار است. ایشان معتقدند که زنان باید فرصت یابند تا در حد توانایی‌های خود، در پیشرفت علمی، اجتماعی و سازندگی کشور سهیم باشند. در کتاب "الگوی زن" نیز با بررسی بیانات آیت‌الله خامنه‌ای تا سال ۱۳۹۲، الگوهای مختلفی از زن مسلمان ارائه شده است که در عرصه‌های خانوادگی، سیاسی، اجتماعی، معرفتی و عبادی، می‌توانند راهنمای زنان جامعه باشند.^۵

در مقاله "واکاوی نقش اجتماعی زن از منظر آیت‌الله خامنه‌ای"، منصوره لول‌آور و راضیه شاهمرادی با تحلیل محتوای بیانات رهبر انقلاب، به این نتیجه می‌رسند که ایشان در زمینه‌هایی مانند تحصیلات و مجاهدت، زنان را تشویق می‌کنند و زنان تحصیل کرده را مایه افتخار جامعه اسلامی می‌دانند. در مورد اشتغال و فعالیت سیاسی، ایشان این موارد را به شرطی می‌پذیرند که با طبیعت زنانه سازگار بوده و به نقش خانوادگی زنان آسیب نرساند.^۶

۴. خامنه‌ای، سید علی. "نشست زنان و عدالت اجتماعی از منظر نظام حقوقی اسلام با تأکید بر منظومه زنان". ۱۴۰۴.

۵. بانکی‌پور فرد، امیرحسین. کتاب الگوی زن. تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۳.

۶. منصوره لول‌آور، راضیه شاهمرادی زواره ؛ واکاوی نقش اجتماعی زن از منظر آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴.

۳. علم و اجتهاد، نخبه‌پروری

۳،۱. تعریف

برخلاف تعریفی که مرسوم است، نخبه کسی نیست که صرفاً مدارج عالی دانشگاهی یا حوزوی را طی کرده باشد و رتبه کنکور برتر، هوش زیاد، استعداد بالا و تحصیلات عالی داشته باشد. در کلام رهبر معظم انقلاب، نخبه به کسی گفته می‌شود که در کنار هوش، استعداد، سخت‌کوشی و توانایی بالا در کسب علم، هدفی سازنده و مفید برای کشور و عموم مردم دنیا داشته باشد. در نهایت، نخبه کسی است که هدف خود و موضع خود را در مقابل استعمار، که بنای بر نابودی دنیا و ترویج فساد دارد، مشخص کند و بتواند برای مقابله با آن طرح و برنامه داشته باشد.

۳،۲. اهمیت داشتن نخبه در کشور:

رهبر انقلاب اسلامی در مورد سه مقوله علم، اجتهاد و نخبه‌پروری و اهمیت بسیار زیاد آن در پیشرفت و اقتدار کشور تأکید دارد. ایشان نخبگان را مهم‌ترین ثروت انسانی کشور می‌دانند و سرمایه‌گذاری در حوزه علم و فناوری و نخبه‌پروری را از اولویت‌های اصلی توسعه مطلوب می‌شمارند و پیشرفت علمی و فناوری، فرصت اقتدار مادی و معنوی را برای کشور به ارمغان می‌آورد. (خامنه‌ای، بیانات مقام معظم رهبری درمورد نخبگان و نخبه‌پروری، ۱۴ مهر ۱۳۸۹) ایشان همچنین بر لزوم نوآوری علمی و اجتهاد در علوم انسانی تأکید دارند. و معتقدند که دانشگاه‌ها باید محیطی برای شناسایی و پرورش نخبگان و استعدادهای جوان باشند. (خامنه‌ای، بیانات مقام معظم رهبری درمورد نخبگان و نخبه‌پروری، ۱۴ مهر ۱۳۸۹)

رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر لزوم اصلاح شاخص‌های ارزیابی اساتید و نخبگان، معتقدند که باید موضوع حل مسئله را شاخص ارتقاء قرار داد. (خامنه‌ای، نخبگان مایه ابروی ما، ۲۷ مهر، ۱۴۰۱)

حضرت آیت الله خامنه‌ای، موفقیت‌های درخشان علمی در ده سال اخیر را، نشان دهنده استعداد جوشان جوانان و باعث افزایش امیدواری به آینده دانستند و افزودند؛ باید امیدوارانه و بدون از دست دادن حتی یک لحظه، به

مشارکت سیاسی به مجموعه‌ای از فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که به افزایش قدرت یا افزایش شدت تحرک یک جامعه می‌انجامد. منظور از فعالیت‌های سیاسی زنان نیز مشارکت آن‌ها در عرصه‌هایی است که به افزایش قدرت، ظرفیت و کارآمدی جامعه منجر شود. با ظهور اسلام، زنان سهم بسیاری در حوزه‌های اجتماعی و وقایع سیاسی پیدا کردند. طبق فرمایشات آیت الله خامنه‌ای؛ زن‌ها در مجموع در زمینه‌های اجتماعی و سیاسی، بعد از انقلاب توفیق زیادی داشته‌اند؛ به طوری که آنچه را عاید جامعه‌ی زن در ایران شده می‌توان یک جهش و یک حرکت بی‌سابقه نام نهاد. صحبت بر سر یک یا چند زن و یا بر سر یک قشر زن تحصیل کرده و روشن فکر و زن دانشگاه رفته نیست بلکه صحبت بر سر جامعه‌ی زن است. لذا در کل می‌توانیم بگوییم قبل انقلاب زمان فعالیت سیاسی در بین زنان خیلی محدود بود و مربوط به زنان تحصیل کرده و گروه خاصی از زن‌ها بود. در حالی که امروز فعالیت اجتماعی و سیاسی در نقش زن در جامعه موجب شد تا زنان ما را از یک آگاهی و رشد سیاسی برخوردار کرد. زن وقتی از سواد و آگاهی سیاسی برخوردار باشد، کسی نمی‌تواند به او زور بگوید. (خامنه‌ای، در جمع خواهران ارومیه، ۲۸ اردیبهشت، ۱۳۷۵)

امروز در اجتماع ما زن‌ها یک بار سنگینی از انقلاب را بر دوش دارند، هر دو گروه زنان زحمت می‌کشند هم خانم‌های که مثل شماها در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی هستند، هم خانم‌های که تو فعالیت‌های سیاسی نیستند زیرا خانم‌های که در خانه هستند، همسر و فرزند خود را تشویق به رفتن به جبهه و یا فعالیت‌های سیاسی می‌کنند. اگر زن توی خانه با فعالیت همسر خود موافق باشد، مرد امکان فعالیت و تلاشش چند برابر می‌شود، در آن دوران اختناق هم کسانی بودند که زن‌هایشان مخالف با فعالیت آن‌ها بودند، ما متوجه می‌شدیم که بسیار تحت فشار بودند. یک عده هم بودند که زن‌هایشان با فعالیت اجتماعی، با زندان رفتن، با مبارزه کردن همسران خود موافق بودند و بسیار به تلاش و مبارزه‌ی انسان کمک می‌کردند. ببینید چقدر نقش زن در داخل خانه نیز اهمیت دارد. در مجموع نگاه می‌کنیم، متوجه می‌شویم که امروز در ایران نقش زن اگر مبالغه نکنیم یک نقش پنجاه درصدی است. پنجاه درصد مردها عمل میکنند، پنجاه درصد زن‌ها عمل میکنند و این مسئله‌ی بسیار عظیم و ارزشمندی است. (خامنه‌ای، دیدار با خواهران واحد حزب جمهوری اسلامی تهران، ۴ شهریور، ۱۳۶۱)

در جامعه کنونی، در میدان سیاست، در میدان فرهنگ، در میدان انقلاب و در فعالیت‌های مقابل چشم دشمنان

جهانی، زنان ما حضور فعال دارند. زن ایرانی امروز در رأی‌گیری، فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی و نماز جمعه شرکت می‌کند و در قضایای مختلف نظر می‌دهد و برخورد فعال دارد. خلاصه اینکه در مسائل سیاسی خانم‌ها فعالیت وسیعی داشته‌اند. این یک جلوه و نمود از جهش زن در فعالیتهای سیاسی اجتماعی است. اجتماع عظیم زنان، یک مفهوم فرهنگی، یک مفهوم سیاسی و یک مفهوم اجتماعی دارد. آن کسانی که قضایای کشور عزیز ما و نظام جمهوری اسلامی را تحلیل می‌کنند، وقتی اجتماع عظیم زنان، این اراده‌های استوار، این آگاهی، این شور و شوق را از زن‌ها را مشاهده می‌کنند، نسبت به ایران بزرگ و ملت عظیم‌الشأن و نظام مقدس جمهوری اسلامی، احساس تعظیم و ستایش خواهند کرد.. (خامنه‌ای، اجتماع زنان خوزستان، ۲۰ اسفند)

نتیجه‌گیری:

با توجه به مطالبی که بیان شده است در ارتباط با «مبانی فکری رهبری در رابطه با مسئولیت اجتماعی زنان» و زیرموضوعات آن، نتیجه‌گیری جامع و منسجم به صورت زیر قابل تنظیم است:

نقش اجتماعی زنان در جامعه اسلامی از دیدگاه رهبر، ابعاد گسترده و عمیقی دارد. آیت‌الله خامنه‌ای تأکید دارند که زنان نه تنها به عنوان مادران و همسران در خانواده، بلکه به عنوان فعالانی مؤثر در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی باید ایفای نقش کنند البته ایشان فرمودند بسیار مهم است که این فعالیت‌ها باید متناسب با روحیه و ویژگی بانوان باشد و به بنیان خانواده ضربه نزند زیرا مهم‌ترین مسئولیت بانوان ایفای نقش مادری و همسری است. ایشان در رابطه با مسئولیت اجتماعی زنان، نگاهی عمیق، متعادل و جامع به نقش و جایگاه زنان در جامعه اسلامی و ایرانی ارائه می‌دهند که بر اساس آموزه‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی شکل گرفته است. از دیدگاه رهبری، علم و نخبه‌پروری در زنان اهمیت فراوان دارد و زنان با بهره‌مندی از تحصیلات عالی و توانمندی‌های فکری، می‌توانند به پیشرفت علمی و توسعه کشور کمک کنند.

ایشان بر این باورند که حضور زنان در جامعه می‌تواند به پیشرفت اقتصادی و تعالی آن کمک کند و این امر نیازمند تلاش و همکاری خود زنان است و همچنین بر اهمیت آموزش و توانمندسازی زنان تأکید دارند.

همچنین اشتغال و فعالیت اقتصادی زنان در چارچوب حفظ نقش‌های خانوادگی، موجب تقویت اقتصاد ملی و افزایش استقلال اجتماعی آنان می‌شود. به علاوه، توانمندسازی زنان می‌تواند به تقویت بنیان خانواده و جامعه کمک کند.

از طریق هنر، زنان می‌توانند به بیان دغدغه‌ها و مسائل خود بپردازند و در ارتقای سطح فرهنگ هنری جامعه، نقش‌آفرینی کنند. حمایت از فعالیت‌های هنری و ورزشی بانوان در راستای حفظ ارزش‌های اسلامی و انسانی به شکوفایی استعدادهای آنان و حفظ هویت فرهنگی و دینی جامعه کمک می‌کن و بانوان می‌توانند با رعایت حریم شرعی در مسابقات ورزشی بین‌المللی مشارکت کنند و نماینده‌ای از هویت و شخصیت زن ایرانی باشند. این امر نه تنها به تقویت روحیه زنان کمک می‌کند، بلکه ترویج فرهنگ اسلامی و ملی در جهان نیز می‌باشد.

نقش‌آفرینی زنان در عرصه‌های سیاسی و انقلابی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زنان همچون پیشروان در تحولات انقلابی و دفاع مقدس بودند. رهبر معظم انقلاب تاکید کردند، امروزه نیز این مسئولیت اجتماعی و سیاسی گسترده، نیازمند حمایت و ایجاد فضاهای امن و شرایط مناسب است تا زنان بتوانند با حفظ کرامت، عفاف و ارزش‌های اخلاقی در مسیر توسعه و تعالی کشور گام بردارند و در آخر الگویی باشند برای نسل‌های آینده که زنان را نه تنها به عنوان ستون خانواده بلکه به عنوان نیروی فعال و سازنده در جامعه معرفی می‌کند.

منابع:

۱. <https://nehzat.ir/news/5699>
۲. (KHAMENEI.IR, ۱۳۹۸)
۳. (KHAMENEI.IR, ۱۴۰۰)
۴. بانکی‌پور فرد، امیرحسین. نقش و رسالت زن (عرصه‌های حضور اجتماعی زن، جلد ۵)، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۳.
۵. خامنه‌ای، سید علی. "نشست زنان و عدالت اجتماعی از منظر نظام حقوقی اسلام با تاکید بر منظومه زنان". ۱۴۰۴.
۶. بانکی‌پور فرد، امیرحسین. کتاب الگوی زن. تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۳.
۷. منصوره لولاور، راضیه شاهمردادی زواره؛ واکاوی نقش اجتماعی زن از منظر ایت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴.
۸. خامنه‌ای، سید علی. مهم‌ترین مسؤولیت و نقش زنان در خانواده است؛ بیانات، ۱۳۸۶.
۹. خامنه‌ای، سید علی. شایسته سالاری، تنها ملاک واگذاری مسؤولیت زنان به مردان است؛ بیانات، ۱۴۰۲.
۱۰. خامنه‌ای، سید علی. جایگاه و نقش زنان در جامعه اسلامی از دیدگاه رهبر انقلاب؛ بیانات، ۱۳۹۴.
۱۱. خامنه‌ای، سید علی. "علم فناوری و نخبگان". دیدار با نخبگان، ۱۳۸۹/۷/۱۴.
۱۲. خامنه‌ای، سید علی. "نخبگان مایه آبروی ایران". دیدار با نخبگان، ۱۴۰۱/۷/۲۷.
۱۳. خامنه‌ای، سید علی. "نخبگان و نخبه پروری". دیدار با نخبگان، ۱۳۹۹/۷/۱۴.

۱۴. خامنه‌ای، سید علی. "جایگاه محوری زنان در خانواده". بیانات، ۱۴۰۳/۱۰/۲.
۱۵. خامنه‌ای، سید علی. "مسئله زن یکی از نقاط قوت اسلام است". بیانات، ۱۴۰۲/۱۰/۶.
۱۶. خامنه‌ای، سید علی. "مهمترین مسئولیت و نقش زنان در خانواده است". خبرگزاری، ۱۳۸۶/۴/۱۳.
۱۷. خامنه‌ای، سید علی. "واکاوی نقش اجتماعی زن بیانات". بیانات، ۱۴۰۲/۱۱/۱۰.
۱۸. خامنه‌ای، سید علی. "حرکت زنان در انقلاب اسلامی حرکتی زینبی بود". بیانات، ۱۴۰۳/۷/۲.
۱۹. خامنه‌ای، سید علی. "حالت در سیاست کشور حق و تکلیف زنان است". بیانات، ۱۴۰۲/۱۰/۶.
۲۰. خامنه‌ای، سید علی. "زنان مبارز انقلابی همه خانواده را وارد صف مبارزه می‌کردند". بیانات، ۱۴۰۳/۷/۲۱.
۲۱. خامنه‌ای، سید علی. "حضور زنان در مشاغل مختلف مدیریتی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی هیچ محدودیتی ندارد". بیانات، ۱۴۰۲/۱۰/۶.
۲۲. خامنه‌ای، سید علی. "اهمیت ورزش". بیانات، ۱۳۹۶/۷/۲۶.
۲۳. خامنه‌ای، سید علی. "حضور زن در برخی ورزشگاه‌ها". مصاحبه با مجله، ۱۳۹۶/۱۰/۲۱.
۲۴. خامنه‌ای، سید علی. "حضور زن در صحنه". در اجتماع بزرگ مردم بوشهر، ۱۳۷۰/۱۰/۱۱.
۲۵. بانکی‌پور فرد، امیرحسین. نقش و رسالت زن (جایگاه و مسائل زنان در فرهنگ اسلام و تجدد، جلد ۴)، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۳.
۲۶. خامنه‌ای، سید علی. "تأثیر تعیین کننده و سازندهی زنان در جامعه". دیدار با بانوان هرمزگان، ۱۳۷۶.
۲۷. خامنه‌ای، سید علی. "حضور زن در میدان علمی". اجتماع خواهران به مناسبت جشن میلاد کوثر، ۱۳۷۶.
۲۸. خامنه‌ای، سید علی. "عرصه‌های علمی". ویژه نامه‌ی روز زن، ۱۳۶۰.
۲۹. خامنه‌ای، سید علی. "حضور علمی فعال بانوان". در دیدار با جمع کثیری از زنان نخبه، ۱۳۶۸.
۳۰. خامنه‌ای، سید علی. دیدار با پرستاران و کارکنان نهادهای فرهنگی، ۱۳۷۳.
۳۱. خامنه‌ای، سید علی. دیدار رئیس و معاونین سازمان تربیت بدنی کشور، ۱۳۷۵.
۳۲. خامنه‌ای، سید علی. "زنان و بیداری اسلامی". دیدار شرکت‌کنندگان در اجلاس جهان، ۱۳۹۱.
۳۳. خامنه‌ای، سید علی. "فعالیت اجتماعی زنان". در اجتماع زنان خوزستان، ۱۳۷۵.
۳۴. خامنه‌ای، سید علی. دیدار با نمایندگان خواهران فرهنگی کشور، ۱۳۶۳.
۳۵. خامنه‌ای، سید علی. "هنر از منظر رهبر". دیدار با دختران، ۱۳۷۲.
۳۶. خامنه‌ای، سید علی. "تئاتر بانوان". یادواره تئاتر ۱۷ شهریور، ۱۳۶۱.
۳۷. بدرالدین، عبدالحسین. بررسی حضور زن در عرصه‌های هنر به ویژه سینما در فقه اسلامی، ۱۳۹۰.
۳۸. خامنه‌ای، سید علی. "فعالیت ورزشی بانوان". روز انقلاب اسلامی و جوانان، ۱۳۵۷.
۳۹. خامنه‌ای، سید علی. "ورزش و سلامتی". دیدار با رئیس و معاونین سازمان تربیت بدنی، ۱۳۸۶.
۴۰. خامنه‌ای، سید علی. "بانوان ورزشکار محبیه". دیدار قهرمانان ورزشی و مدال‌آوران بازی‌های آسیایی و پارا آسیایی، ۱۴۰۲.
۴۱. خامنه‌ای، سید علی. دیدار با دست‌اندرکاران دومین کنگره ملی شهدای ورزشکار، ۱۴۰۱.
۴۲. خامنه‌ای، سید علی. "دیدار با ورزشکاران". دیدار قهرمانان المپیک و پارالمپیک ایران در بازی‌های ۲۰۲۰ توکیو، ۱۴۰۰.

۴۳. خامنه‌ای، سید علی. "دیدار با ورزشکاران". مدال‌آوران المپیک و پارالمپیک، ۱۳۹۱.
۴۴. خامنه‌ای، سید علی. "فطرت زن". دیدار با گروهی از زنان، به مناسبت فرخنده میلاد حضرت زهرا(س)، ۱۳۷۱.
۴۵. خامنه‌ای، سید علی. "ساسیت و فعالیت زنان". نشست اندیشه‌های راهبردی با موضوع زن و خانواده، ۱۳۹۰.
۴۶. خامنه‌ای، سید علی. "نقش زنان در انقلاب". دیدار جمعی از مداحان سراسر کشور، ۱۳۹۱.
۴۷. خامنه‌ای، سید علی. "زنان مبارز". دیدار گروهی از خواهران دانشجوی مراکز تربیت معلّم، ۱۳۶۳.
۴۸. خامنه‌ای، سید علی. "رشد سیاسی زنان". در جمع خواهران ارومیه، ۱۳۷۵.
۴۹. خامنه‌ای، سید علی. "زنان در میدان ساسیت". دیدار با خواهران واحد حزب جمهوری اسلامی تهران، ۱۳۶۱.